

ПЕРЕКЛАД ЯК РІЗНОВИД МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Людмила Куликова, Тамара Насалевич, Тетяна Харченко

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті висвітлено роль культурологічного чинника в процесі перекладу як різновиду міжкультурної комунікації. Визначено завдання підготовки фахівців з перекладознавства. Проаналізовано основні труднощі, з якими стикаються в перекладацькій діяльності. Розкрито особливості лексичних трансформацій під час перекладу й важливість контексту.

Ключові слова:

переклад; міжкультурна комунікація; конфлікт культур; лексична трансформація.

Аннотация:

Куликова Людмила, Насалевич Тамара, Харченко Татьяна. Перевод как разновидность межкультурной коммуникации.

В статье рассмотрена роль культурологического фактора в процессе перевода как разновидности межкультурной коммуникации. Определены задачи подготовки специалистов по переводоведению. Проанализированы основные трудности, с которыми сталкиваются в переводческой деятельности. Раскрыты особенности лексических трансформаций в процессе перевода и важность контекста.

Ключевые слова:

перевод; межкультурная коммуникация; конфликт культур; лексическая трансформация.

Resume:

Kulykova Liudmyla, Nasalevykh Tamara, Kharchenko Tetiana. Translation as a kind of intercultural communication.

The article considers the role of culturological factor in translation as a variety of intercultural communication. The tasks of training specialists in translation studies are determined. The main difficulties encountered in translation are analyzed. The peculiarities of lexical transformations in translation and the importance of context are revealed.

Key words:

translation; intercultural communication; conflict of cultures; lexical transformation.

Постановка проблеми. На початку другої половини ХХ ст. відбулось становлення науки про переклад як самостійної дисципліни. Спочатку філологи висловлювали сумніви щодо можливості відтворити в перекладі національну специфіку оригіналу, його художні особливості, історичні, культурно-побутові, літературні асоціації й тому подібні тонкощі. Відома лінгвістам унікальність граматичної будови й словникового складу кожної мови давала змогу твердити, що неможливо здійснити повну тотожність текстів оригіналу й перекладу. Виходило, що практична діяльність, виконувана протягом багатьох століть, виявлялась теоретично неможливою.

Але серйозні об'єктивні та суб'єктивні чинники сприяли становленню науки про переклад. Після закінчення Другої світової війни стався інформаційний вибух з різким зростанням обміну інформацією між людьми і народами. Він супроводжувався відповідним збільшенням масштабів перекладацької діяльності в усьому світі. З'явилися нові види перекладів: синхронний переклад, дублювання кінофільмів, телепрограм і радіопередач. Крім великої кількості книг, письмово й усно значна кількість матеріалів перекладається в рамках діяльності різних установ, організацій і підприємств. Дуже важливу роль грає перекладач у сучасному діловому оточенні. У процесі переговорів він не просто перекладає з однієї мови на іншу, а й створює атмосферу партнерства та взаєморозуміння. Перекладач допомагає досягнути розуміння людям, які спілкуються різними мовами і є представниками різних культур.

Нові умови життя радикально змінили завдання підготовки фахівців з іноземних мов. Сучасному суспільству потрібні вже не лише викладачі та перекладачі, а набагато ширше – фахівці з міжнародного й міжкультурного спілкування. Останнім часом міжкультурна комунікація стала важливою в багатьох сферах людської діяльності, але особливо загострилась потреба в її фахівцях у сферах економіки, екології та міжнародної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх десятиліть теорія і практика перекладу стали предметом наукових досліджень мовознавців і професійних перекладачів. Сьогодні розробляється методика навчання перекладацької діяльності та методична техніка перекладу, що застосовують до двох мов. Проблемам перекладу присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних науковців (М. Бейкер, Л. Венуті, Т. Кияк, В. Комісаров, І. Корунець, В. Коптілов, О. Макаренко, М. Новикова, Б. Раффел, І. Рецкер, Г. Турі, А. Утробіна, А. Федоров, О. Чередниченко, І. Шаргай та інші). Дослідження І. Алексєєвої, В. Крупнова, Л. Латишева, Р. Міньяр-Белоручева, З. Підручної, О. Сергєєвої, М. Цвілінга, А. Швейцера дали змогу узагальнити тлумачення сутності професійної компетентності перекладача. Предметом вивчення вітчизняних науковців Є. Бєседіної, Т. Таничевої, А. Козак, Т. Кучай, О. Мартинюк, І. Пасинкової, Л. Черноватого стала практика організації професійної підготовки перекладачів в університетах.

Останнім часом переклад розглядається як форма комунікації, а тому актуальними стали

дослідження, присвячені проблемам взаємодії культур під час перекладу (М. Беннет, Т. Грушевицька, В. Кабакчі, О. Кубрякова, В. Попков, А. Садохін, О. Тейлор, С. Тер-Мінасова, У. Гудикунсг, Л. Самовар, Р. Портер).

Проблемами спілкування культур і народів інтенсивно займаються не лише філологи та перекладачі. Створені центри з вивчення взаємодії культур, де разом працюють лінгвісти, літературознавці, психологи, історики, соціологи, філософи.

Формулювання цілей статті. Мета статті – проаналізувати переклад як різновид міжкультурної комунікації.

Реалізація мети передбачає виконання таких завдань:

- 1) здійснити діагностику підготовки фахівців у галузі перекладознавства;
- 2) проаналізувати основні труднощі, з якими стикаються в перекладацькій діяльності;
- 3) дослідити роль культурологічного чинника в процесі перекладу;
- 4) розкрити особливості лексичних трансформацій під час перекладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі завдання масової підготовки професійних перекладачів у вищих навчальних закладах і масштаби перекладацької діяльності зробили необхідним всебічне вивчення феномену перекладу. Виникла потреба розробити відповідні навчальні програми й здійснити якісну зміну перекладацької діяльності.

Однією з найскладніших проблем набуття активних навичок користування мовою є усний переклад з рідної мови на іноземну, де треба знати лексичну сполучуваність слів в іноземній мові, лексикографію, комунікативний синтаксис тощо.

Традиційні спеціальності письмового перекладу, такі, як літературний чи технічний перекладач, поповнилися також іншими спеціалізаціями (перекладач-упорядник субтитрів, перекладач-укладач технічної документації, перекладач реклами). Поряд з послідовним і синхронним перекладами розвиваються такі види перекладацької діяльності, як переклад супроводу (як гід-перекладач), переклад відеоконференцій [5, с. 137].

У всьому світі перекладається велика кількість творів художньої літератури. Основні проблеми перекладача в художньому перекладі пов'язані з необхідністю передавати індивідуально-авторські й художньо-естетичні особливості оригіналу. Останнім часом за обсягом і значущістю на перше місце вийшли інформативні переклади: суспільно-політичні, науково-технічні, юридичні, економічні та ін.

Труднощі інформативного перекладу, зазвичай, мають лінгвістичний характер.

Для активного користування мовою як засобом спілкування недостатньо знати значення слів і правила граматики. Потрібно якомога глибше знати світ, що вивчається. Іншими словами, потрібно знати: 1) коли сказати, кому, як, де і при кому; 2) як те чи інше значення / поняття або предмет думки «живуть» у реальності світу, що вивчається [7, с. 28].

З уведенням теорії перекладу як навчальної дисципліни стало очевидно, що професійний перекладач має розуміти особливості структури іноземної мови, логіку взаємодії її елементів і частин, а також мати філологічні знання рідної мови. Але для перекладача важливі не лише глибокі знання іноземної мови, а й культури країни, мову якої він вивчає. Що ж до проблем, з якими стикаються перекладачі, то основні труднощі полягають у тому, що в носіїв різних мов часто не збігаються уявлення про те, як прийнято і як не прийнято говорити. Тому переклад слід розглядати в рамках лінгвокультурної теорії, оскільки він є не тільки актом міжмовної комунікації, а й феноменом міжкультурної комунікації. Це синтез мов і культур, який ускладнює процес адекватної інтерпретації.

З погляду теорії міжкультурної комунікації в процесі перекладу поєднуються не лише дві мови, а й дві культури; ситуативний контекст комунікації сприймається як частина культурного світу.

Створюючи текст рідною мовою, перекладач несвідомо орієнтується на свою систему культурних цінностей. У міжкультурній комунікації співрозмовники, що належать до різних лінгвокультур, декодують висловлювання по-різному. Це означає, що комунікативна функція мови, яка полягає в передачі значення, досягає своєї мети не завжди або не в повному обсязі. Тому адекватний перекладач передбачає не тільки використання знань рідної та іноземної мов, а й урахує систему культурних цінностей учасників комунікації. З огляду на це, доходимо висновку, що переклад є не лише лінгвістичним актом, а й культурним. Це є актом комунікації на межі культур.

За словами А. Швейцера [9, с. 15], «відображення соціального світу в процесі міжмовної комунікації є одним з істотних соціолінгвістичних аспектів перекладу. Під час перекладу відбувається, по-перше, передача соціальних реалій вихідної соціокультурної системи і, по-друге, опосередковане віддзеркалення соціальної диференціації суспільства через соціально зумовлену диференціацію мови».

Сьогодні в перекладознавстві визнають особливу значущість культури й культурологічного підходу до перекладу. Визнають той факт, що переклад відіграє важливу роль у міжкультурному зближенні народів і держав. Це є одночасною умовою міжмовної комунікації та інтеграції культур у єдину світову культуру. Переклад виступає засобом міжкультурних контактів: у процесі перекладу взаємодія культур передбачає ознайомлення слухачів або читачів перекладів з властивими чужорідній культурі фактами з метою розширення їхнього кругозору й виховання поваги до інших культур.

Найбільш вживаною є мова повсякденного спілкування. Вона розвивалась з культурою певного народу й функціонує в нерозривному зв'язку з нею. Розвиток мови визначає саме культура, бо мова є її частиною і формує всі реалії та явища, зумовлені нею.

Розглянемо термін «культура» та з'ясуємо, чому вона є важливим чинником перекладу.

Термін «культура» багатозначний, тому виберемо найближче значення його щодо етнографічного й антропологічного змісту.

Культура – сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії [6, с. 394].

В англійській мові у визначенні слова «культура» вживаються також слово *beliefs* (вірування) і словосполучення *the way of life* (спосіб життя) [11].

Отже, мова є дзеркалом культури, у якому відображується не лише реальний світ навколо людини, реальні умови її життя, а й національний характер народу, його менталітет, суспільна самосвідомість, звичаї, традиції, спосіб життя, мораль, світовідчуття, система цінностей, бачення світу. Мова є скарбничкою культури й зберігає культурні цінності – у граматиці, лексиці, фольклорі, приказках, прислів'ях, ідіомах, художній літературі та формах усного й писемного мовлення. Разом з мовою люди засвоюють узагальнений культурний досвід попередніх поколінь, бо особистість людини як носія мови формується за допомогою останньої. Менталітет людини, її бачення світу та ставлення до людей також формується за допомогою мови.

Необхідність вивчення взаємозв'язку мов і культур є безсумнівною. Специфіку суспільної свідомості й конфлікт культур можна зрозуміти, тільки вийшовши за межі своєї культури. Культурний бар'єр набагато неприємніший і небезпечніший за мовний, адже культурні помилки зазвичай сприймаються болочіше, ніж мовні. Відмінності між культурами не можна узагальнити, уклавши їх у чіткі правила. Здебільшого носії мови поблажливо ставляться до мовних помилок іноземців, але культурні

помилки зазвичай справляють на них негативне враження, і вони не прощають їх так легко [3, с. 45].

Конфлікт культур закладений навіть у самому слові «іноземний», тобто з інших земель, бо культура не з інших земель, а рідна одночасно об'єднує людей і відділяє їх від інших, чужих культур. Рідна культура є глухим парканом, що охороняє національну своєрідність народу. Вона є щитом, що відгороджує від інших культур і народів. У такий спосіб увесь світ ділиться на своїх людей, які об'єднані культурою і мовою, і на чужоземців, що не знають їхньої культури та мови. Той факт, що саме англійська мова з різних соціально-історичних причин стала головним засобом міжнародного спілкування, не лише приніс англійській мові величезну економічну й політичну користь, а й позбавив Британію «щита», зробивши її культуру відкритою всьому людству. Це парадокс, оскільки всім відома національна любов англійців до закритості: «мій дім – моя фортеця», але через англійську мову відкрився всім їхній національний будинок.

Очевидними є й приклади зіткнень культур, наприклад, дарування сувенірів або квітів під час зустрічі іноземного гостя в нашій країні. Такий «подарунковий» конфлікт часто псує ділові чи особисті стосунки. У нас прийнято дарувати подарунки, квіти, сувеніри набагато частіше й щедріше, ніж у Європі. Зазвичай гості з Заходу сприймають це не як гостинність, а як спробу підкупу в ділових стосунках. Для українців, які просто дотримуються звичаїв своєї культури, така поведінка гостей є образливою.

Конфлікт культур виявляється найбільш виразно в лексиці, бо саме цей прошарок мови через лексичне значення має безпосередній вихід у позамовленнєву реальність, у реальний світ [7, с. 34]. З уживанням слова, яке є еквівалентом рідного, слід бути дуже обережним, бо за ним стоїть поняття, за поняттям – предмет чи явище реального світу, а це інший світ країни, який є зовсім чужим. На вживання лексики необхідно звернути особливу увагу, бо саме в процесі мовлення дуже гостро постає проблема культурного компонента, культурного бар'єра, наявності культурних фонових знань про світ, що вивчається. Дійсно, для того, щоб дізнатись чи розпізнати значення слова в тексті, потрібно знати не лише власне значення слова, а і якомога більше про поняття предмета, про те, що стоїть за словом, про його місце й функції в тій країні, де ця мова використовується як реальний засіб спілкування.

Цілком очевидно, що практичні заняття з перекладу неможливі без знання основ теорії перекладу, особливо тих її розділів, у яких розглядаються види лексичних і граматичних

трансформацій під час перекладу. Основною метою занять на етапі навчання теорії перекладу є оволодіння елементарними прийомами подібних перетворень з урахуванням різновиду тексту, стилю, культурологічного чинника. Як зразок розглянемо лексичні одиниці ділового стилю, побутової лексики, технічні терміни й з'ясуємо загальні закономірності перекладу. Ознайомлення з цими прикладами дасть змогу уявити загальний механізм перекладу.

Під час перекладу відбувається і контакт двох мов, і зіткнення двох культур. Розглянемо це на прикладі елементарного привітання. Під час перекладу усного вітання або ділового листа з англійської мови на українську, англійська форма звернення «*Dear Sir*» передається досить часто зверненням «Дорогий сере». Для українського ділового стилю це формулювання не природне, однак у силу більшої толерантності української культури до іноземних запозичень воно під час перекладу прийнятне, хоча й надає привітанням легкий відтінок іронії. Для українського ділового листа було б більш природним звернення «Шановний пане директоре», але щодо лексико-семантичного складу вихідної фрази, то воно не є адекватним перекладом. Отже, у перекладача виникає можливість обирати з двох відповідностей ту, яка в тій чи тій ситуації більш доречна. Водночас та сама проблема виявляється й під час перекладу в діловому стилі фрази типу «Вельмишановний пане Тейлор!» з української мови на англійську. Поза всяким сумнівом, його дослівний переклад як «*Deeply respected Mr. Taylor!*» буде неприйнятним, оскільки англосаксонська традиція звернення достатньо консервативна й вимагає використання саме фрази «*Dear Sir*», відступ від якої сприймається як порушення норм ділового етикету.

Майже всі помилки трапляються через те, що ми прагнемо перекласти англійські слова, фрази, речення українськими словами, фразами, реченнями. Не можна перекладати ізольовано слова, фрази, речення, тобто здійснювати буквальный переклад. Наведемо простий приклад зі словом «стіл», яке є багатозначним: стіл для прийому їжі – предмет меблів, паспортний стіл і стіл знахідок – установи, стіл без солі – дієта, стіл давньоруського князя – місто. Є також значення слова «пансіон» і «стіл фрезерного верстата». Отже, українському слову «стіл» у різних прикладах в англійській мові відповідатиме ряд слів: *table, room, bureau, office, department, capital, board, throne, accommodation, court, ration, meal, dietary cookery, course etc.* З наведеного прикладу бачимо, що не можна окремо взяти українське слово «стіл» перекласти англійським словом *table*. Під час зворотного перекладу в різних контекстах англійському

слову *table* відповідатимуть різні українські слова: стіл, їжа, компанія за столом, дошка, плита, скрижаль, табель, пласка поверхня, розклад, графік [1].

Українськими винятками є варіанти, коли одному українському слову завжди відповідає одне англійське й навпаки. Практично будь-яке слово може мати два значення, оскільки будь-яке вихідне однозначне слово здатне набути другого значення як назви терміна, власної назви або частини еліптичної конструкції [8, с. 4]. Наприклад, «усі “за” і “проти”». У цьому прикладі «за» і «проти» – не прийменники, що позначають місце, а іменники, що означають згоду або незгоду. Англійці кажуть: «*If ifs and ans were pots and pans*» (Якби та якби та вирости в роті гриби – то був би город). У цьому реченні сполучник *if* та артикль *an* також перетворюються на іменники. У лексиконі вчених *back up* – не дієслово, а іменник, що означає «дублювальний агрегат»; *break through* означає «досягнення», «відкриття».

Переглядаючи тлумачні словники, можна натрапити на слова, що мають понад 40 еквівалентів в іншій мові. Ось, наприклад, яких значень набуває слово «ставити» в різних поєднаннях: ставити латочку – накладати латку, ставити градусник – вимірювати градусником, ставити діагноз – визначати діагноз, ставити компрес – накладати компрес, ставити запитання – запитувати, ставити оцінку – оцінювати успіхи в навчанні чи роботі. У більш стійких поєднаннях (фразеологічних зворотах) слово «ставити» ще менш виразне і його не можна замінити іншим словом, оскільки таке поєднання дорівнює одному слову. Наприклад: ставити в глухий кут – спантеличувати, ставити на карту – ризикувати, ставити перепони – перешкоджати.

Наведемо кілька прикладів, коли, здавалося б, найпростіші й однозначні слова повсякденної мови як технічні терміни набувають зовсім несподіваних значень: *horse* – рама, *pig* – болванка, *frog* – хрестовина, *fly* – маховик, *goose* – праска, *monkey* – баба для забивання паль.

Якщо перекладати окремі слова, то це значно простіше, але коли вони сполучаються з іншими – спостерігається неможливість перекладу фрази у відриві від контексту. Контекст – це те, що робить слово або речення однозначним. Контекстом може бути не тільки словесне оточення, а й реальна ситуація. Звичайно, чим більше пов'язаних між собою слів використовується для вираження поняття, тим точніше це поняття має виражатись під час перекладу. Однак багато фраз і поєднань можуть мати пряме й переносне значення й тому передавати різні поняття, наприклад, англійський вираз «*Hot air*» може позначати і «гаряче

повітря», і «балаканину». Слово «море» в українській мові вживається як у прямому, так і в переносному значенні: синє море, море народу, але під час перекладу цих словосполучень англійською мовою слово «море» матиме зовсім відмінні еквіваленти: *blue sea, crowds of people*.

Отже, під час перекладу дуже важливо враховувати явище багатозначності й те, що слово зазвичай не сприймається ізольовано. Воно живе своїм життям лише в мовленні, у контексті висловлювання. Залежно від контексту окреме слово може перекладатись словосполученням, смисловою групою чи навіть цілим реченням, якщо у відповідній мові немає еквівалента.

С. Тер-Мінасов [7, с. 40] підкреслює, що слово відображає не сам предмет реальності, а таке його бачення, яке носію мови нав'язано наявним у його свідомості поняттям про цей предмет. Поняття ж виникає на рівні узагальнень основних ознак, які формують його, і тому є відволіканням від конкретних рис, абстракцією. У різних народів шлях від реального світу до поняття й далі – до словесного вираження – відрізняється. Це спричинено відмінностями в географії, історії, особливостях життя цих народів і відмінностями в розвитку їхньої суспільної свідомості. Оскільки наша свідомість зумовлена звичаями, способом життя, традиціями, тобто всім тим, що ми називаємо культурою в широкому етнографічному сенсі, то

мова відображає дійсність не прямо, а від реального світу до мислення й від мислення до мови.

Висновки. З огляду на вище викладений матеріал, доходимо висновку, що сучасне суспільство потребує не просто викладачів і перекладачів з іноземних мов, а фахівців з міжнародного й міжкультурного спілкування, оскільки необхідність у міжкультурній комунікації відчувається в багатьох сферах людської діяльності.

Науковці розглядають переклад як різновид міжкультурної комунікації. Отже, його слід аналізувати в рамках лінгвокультурної теорії, оскільки переклад – не лише акт міжмовної комунікації, а й феномен міжкультурної комунікації. Це синтез мов і культур, що ускладнює процес адекватної інтерпретації.

З погляду теорії міжкультурної комунікації в процесі перекладу поєднуються не лише дві мови, а й дві культури, ситуативний контекст комунікації сприймається як частина культурного світу. Для перекладача важливо мати не тільки глибокі знання іноземної мови, а й культури країни, мову якої він вивчає. Оскільки конфлікт культур найбільш виразно виявляється в комунікації, то зіткнення культур може стати причиною їхнього конфлікту. Тому необхідно знати, що стоїть за словом і які функції воно виконує в тій країні, де та чи та мова є реальним засобом спілкування.

Список використаних джерел

1. Англо-український словник: у 2 т. / уклад. М. І. Балла. Київ: Освіта, 1996.
2. Грушевицкая Т. Г., Попков В. Д., Садохин А. П. Основы межкультурной коммуникации: учеб. для вузов. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 352 с.
3. Куликова Л. А., Тарасенко Т. В. Діалог культур у теорії міжкультурної комунікації та практиці викладання іноземних мов. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. 2017. № 1(18). С. 42–46.
4. Ретскер И. Я. Теория перевода и переводческая практика. Москва: Наше наследие, 2007. 244 с.
5. Рябуха Т. В., Зіненко Н. В., Гостіщева Н. О. Формування аудитивної компетенції майбутніх перекладачів під час навчання усного послідовного перекладу. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. 2017. № 2(19). С. 137–144.
6. Словник української мови: в 11 томах / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка (1970-1980). Том 4. 1973. С. 394. URL: <http://ru.bok.org/book/745605/aef48> (дата звернення: 30.08.2018).
7. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. Москва: Логос, 2000. 234 с.
8. Терехова Г. В. Теория и практика перевода: учебное пособие. Оренбург: ГОУ ОГУ, 2004. 103 с.
9. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. Москва: Наука, 1988. 215 с.

References

1. Balla, M.I. (1996). *English-Ukrainian Dictionary. In 2 volumes*. Kyiv: Osvita. [in Ukrainian]
2. Grushevitskaya, T.G. (2003). *Fundamentals of intercultural communication: Textbook for HEIs*. Moscow: UNITY-DANA. [in Russian]
3. Kulykova, L., Tarasenko, T. (2017). Dialogue of cultures in the theory of intercultural communication and practice of teaching foreign languages. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Serii: Pedahohika*, 18, 42–46. [in Ukrainian]
4. Retsker, Y.I. (1974). *Translation theory and translation practice*. Moscow: Nashe nasledie. [in Russian]
5. Riabukha, T., Zinenko, N., Gostishcheva, N. (2017). Formation of the auditory competence of future interpreters in the process of teaching consecutive interpretation. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Serii: Pedahohika*, 19, 137–144. [in Ukrainian]
6. Bilodid, I.K. (1973). *Dictionary of the Ukrainian language. In 11 volumes. Vol. 4*. Kyiv: Osvita. Retrieved from: <http://ru.b-ok.org/book/745605/aef48>. [in Ukrainian]
7. Ter-Minasova, S. G. (2000). *Language and intercultural communication*. Moscow: Logos. [in Russian]
8. Terehova, G.V. (2004). *Theory and practice of translation: Tutorial*. Orenburg: GOU OGU. [in Russian]
9. Shveitsner, A.D. (1988). *Theory of translation: status, problems, aspects*. Moscow: Nauka. [in Russian]
10. Utrobina, A.A. (2010). *The theory of translation*. Moscow: Prior-izdat. [in Russian]

10. Утробина А. А. Теория перевода. Москва: Приор-издат, 2010. 144 с.
11. Dictionary of English Language and Culture. Longman Group Ltd., 1993. URL: <https://docplayer.ru/79883466-Longman-dictionary-of-english-language-and-culture-online.html> (Last accessed: 30.08.2018).
12. Orlando L. Taylor. Cross-Cultural Communication: An Essential Dimension of Effective Education. Revised and reprinted, 1990.
11. Dictionary of English Language and Culture. (1993). Longman Group Ltd. Retrieved from: <https://docplayer.ru/79883466-Longman-dictionary-of-english-language-and-culture-online.html>. [In English]
12. Orlando, L. Taylor. (1990). *Cross-Cultural Communication: An Essential Dimension of Effective Education*. [In English]

Рецензент: Молодиченко В.В. – д.філософ.н., професор

Відомості про авторів:

Куликова Людмила Анатоліївна

kulikovaludmila621@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

Насалевич Тамара Васиївна

angl_fil_mdpu@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

Харченко Тетяна Іванівна

angl_fil_mdpu@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна

doi:

*Матеріал надійшов до редакції 22. 11. 2018 р.
Прийнято до друку 06. 12. 2018 р.*

Information about the authors:

Kulykova Liudmyla Anatoliivna

kulikovaludmila621@gmail.com

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

Nasalevych Tamara Vasyliivna

angl_fil_mdpu@ukr.net

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

Kharchenko Tetiana Ivanivna

angl_fil_mdpu@ukr.net

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
20 Hetmans'ka St., Melitopol,
Zaporizhia region, 72312, Ukraine

doi:

*Received at the editorial office 22. 11. 2018.
Accepted for publishing 06. 12. 2018.*